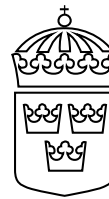

Regeringens proposition

2022/23:55

Försök till subventionsmissbruk

Prop.
2022/23:55

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 9 februari 2023

Ebba Busch

Gunnar Strömmer
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår att försök till subventionsmissbruk och försök till grovt subventionsmissbruk ska kriminaliseras.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juni 2023.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i brottsbalken	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	En kriminalisering av försöksbrott.....	5
5	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	7
6	Konsekvenser av förslaget	7
7	Författningskommentar	7
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Försök till subventionsmissbruk	9
Bilaga 2	Promemorians lagförslag.....	10
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	11
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag	12
Bilaga 5	Lagrådets yttrande	13
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 februari 2023	14

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2022/23:55

Regeringens förslag:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.

2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs¹ att 9 kap. 11 § brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

11§²

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri eller grovt häleri och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri eller grovt häleri döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För förberedelse till grovt fordringsbedrägeri döms också till ansvar enligt 23 kap.

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri eller grovt häleri och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri eller grovt häleri döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För *försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk och för förberedelse till grovt fordringsbedrägeri* döms *det* också till ansvar enligt 23 kap.

Som för förberedelse till bedrägeri eller grovt bedrägeri döms den som för att bedra försäkringsgivare eller annars med uppsåt att begå bedrägeri skadar sig eller någon annan till person eller egendom. Detsamma ska gälla, om någon med samma uppsåt försöker åstadkomma sådan skada. Har han eller hon innan skadan uppstått frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, ska han eller hon inte dömas till ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2023.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1371 av den 5 juli 2017 om bekämpande genom straffrättsliga bestämmelser av bedrägeri som riktar sig mot unionens finansiella intressen, i den ursprungliga lydelsen.

² Senaste lydelse 2021:322.

Europeiska kommissionen har i en formell underrättelse till regeringen i februari 2022 anført att Sverige inte har korrekt genomfört vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1371 av den 5 juli 2017 om bekämpande genom straffrättsliga bestämmelser av bedrägeri som riktar sig mot unionens finansiella intressen (SEFI-direktivet). I underrättelsen anför kommissionen bl.a. att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 5.2 jämförd med artikel 3.2 a och 3.2 b i direktivet.

Justitiedepartementet har med anledning av den formella underrättelsen tagit fram promemorian Försök till subventionsmissbruk. I promemorian föreslås att försök till subventionsmissbruk och försök till grovt subventionsmissbruk ska kriminaliseras. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1* och promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (www.regeringen.se) och i Justitiedepartementet (Ju2022/01403). I denna proposition behandlas promemorians förslag.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 8 december 2022 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådet lämnar förslaget utan erinran. I förhållande till lagrådsremissen har en redaktionell ändring gjorts.

4 En kriminalisering av försöksbrott

Regeringens förslag: Försök till subventionsmissbruk och försök till grovt subventionsmissbruk ska kriminaliseras.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: SEFI-direktivet trädde i kraft den 17 augusti 2017 och skulle vara genomfört senast den 6 juli 2019. För de medlemsstater som är bundna av direktivet ersatte det konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen (bedrägerikonventionen) med tillhörande protokoll.

SEFI-direktivet syftar till att stärka skyddet mot brott som påverkar EU:s finansiella intressen. Syftet ska uppnås genom att det i direktivet fastställs minimiregler för definitionen av brott och påföljder avseende bekämpande av bedrägeri och annan olaglig verksamhet som riktar sig mot dessa intressen. Direktivets brottskatalog finns i artiklarna 3 och 4. Enligt artikel 5 ska medlemsstaterna säkerställa att anstiftan och medhjälp till att begå något av de brott som avses i artiklarna 3 och 4 är straffbara. Vidare ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att

säkerställa att försök att begå något av de brott som avses i artiklarna 3 och 4.3 är straffbara.

De nu aktuella artiklarna (artikel 5.2 jämförd med artikel 3.2 a och 3.2 b) är i huvudsak införlivade i svensk rätt genom straffbestämmelserna om bedrägeri (9 kap. 1 § brottsbalken), subventionsmissbruk och grovt subventionsmissbruk (9 kap. 3 b § brottsbalken) samt förskingring (10 kap. 1 § brottsbalken). Brotten bedrägeri och förskingring är kriminaliserade på försöksstadiet (se 9 kap. 11 § och 10 kap. 9 § brottsbalken). Det är däremot inte subventionsmissbruk och grovt subventionsmissbruk.

Som framgår av avsnitt 3 gör Europeiska kommissionen i en formell underrättelse gällande att Sverige underlåtit att uppfylla vissa skyldigheter enligt SEFI-direktivet. Det handlar bl.a. om att Sverige inte har kriminaliserat försök till subventionsmissbruk och försök till grovt subventionsmissbruk. Regeringen bedömde i samband med genomförandet av SEFI-direktivet att kombinationen av kriminalisering av subventionsmissbruk, bedrägeri och försök till bedrägeri tillgodosåg direktivets krav på kriminalisering av försök (prop. 2018/19:78 Skärpt straff för subventionsmissbruk s. 12).

Som framförs i promemorian går det visserligen fortsatt att argumentera för att straffbestämmelserna om subventionsmissbruk, bedrägeri och försök till bedrägeri väl täcker de straffbara områdena enligt artikel 5.2 jämförd med artikel 3.2 a och 3.2 b i SEFI-direktivet. Inte sällan borde det redan vid ansökningstillfället finnas uppsåt att använda bidraget eller förmånen till något annat än det avsedda och då kan straffansvar för bedrägeri eller försök till bedrägeri komma i fråga. Samtidigt kan det enligt regeringen inte uteslutas att det kan finnas situationer som mer renodlat motsvarar försök till subventionsmissbruk eller försök till grovt subventionsmissbruk. En sådan situation kan vara när någon, utan att det fanns ett bedrägligt uppsåt vid ansökningstillfället, försöker använda ett utbetalt bidrag till något annat än vad bidraget har beviljats för, men brottet inte fullbordas av någon anledning som inte beror på gärningspersonen. Det finns därmed ett reellt tillämpningsområde för en kriminalisering av subventionsmissbruk på försöksstadiet och en sådan kriminalisering bör också kunna få viss praktisk betydelse. En kriminalisering är också att anse som befogad mot bakgrund av brottets allvar (jfr bl.a. prop. 2020/21:73 En ny straffbestämmelse som skyddar betalningsverktyg s. 27–28). Dessutom är Europeiska kommissionen av uppfattningen att Sverige inte uppfyller SEFI-direktivets krav på försökskriminalisering. Mot denna bakgrund anser regeringen, i likhet med vad som föreslås i promemorian, att försök till subventionsmissbruk och försök till grovt subventionsmissbruk bör kriminaliseras.

5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Prop. 2022/23:55

Regeringens förslag: Lagändringen ska träda i kraft den 1 juni 2023.

Regeringens bedömning: Någon särskild övergångsbestämmelse behövs inte.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens utom när det gäller föreslaget datum för ikraftträdande. I promemorian föreslås att lagändringen ska träda i kraft den 1 mars 2023.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt i frågan.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Lagändringen bör träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen föreslår därför att detta sker den 1 juni 2023.

Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte. Som anges i promemorian följer det av 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken att lagändringen inte får tillämpas på ett sådant sätt att den ges retroaktiv verkan till den tilltalades nackdel.

6 Konsekvenser av förslaget

Regeringens bedömning: Förslaget bedöms inte medföra några ökade kostnader för rättsväsendets myndigheter. Inte heller i övrigt bedöms förslaget medföra några konsekvenser.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Malmö tingsrätt* delar promemorians bedömning att lagföringarna bedöms bli få. I övrigt yttrar sig inte remissinstanserna särskilt.

Skälen för regeringens bedömning: Förslaget innebär att försök till subventionsmissbruk och försök till grovt subventionsmissbruk kriminaliseras. Lagföringarna bedöms bli få. Förslaget bedöms därför inte medföra några ökade kostnader för rättsväsendets myndigheter. Inte heller i övrigt bedöms förslaget medföra några konsekvenser.

7 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

9 kap.

11 § För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri eller grovt häleri och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri eller grovt häleri döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock

inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För *försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk och för förberedelse till grovt fordringsbedrägeri* döms *det* också till ansvar enligt 23 kap.

Som för förberedelse till bedrägeri eller grovt bedrägeri döms den som för att bedra försäkringsgivare eller annars med uppsåt att begå bedrägeri skadar sig eller någon annan till person eller egendom. Detsamma ska gälla, om någon med samma uppsåt försöker åstadkomma sådan skada. Har han eller hon innan skadan uppstått frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, ska han eller hon inte dömas till ansvar.

Paragrafen reglerar straffansvar för osjälvständiga brottsformer av de brottstyper som finns i 9 kap. Paragrafen ändras på så sätt att även försök till subventionsmissbruk och försök till grovt subventionsmissbruk kriminaliseras. Övervägandena finns i avsnitt 4.

Sammanfattning av promemorian Försök till subventionsmissbruk

Prop. 2022/23:55
Bilaga 1

I promemorian föreslås att försök till subventionsmissbruk och försök till grovt subventionsmissbruk kriminaliseras.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 mars 2023.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs¹ att 9 kap. 11 § brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap. 11§²

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri eller grovt häleri och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri eller grovt häleri döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För förberedelse till grovt fordringsbedrägeri döms också till ansvar enligt 23 kap.

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri eller grovt häleri och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri eller grovt häleri döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För förberedelse till grovt fordringsbedrägeri *och för försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk* döms *det* också till ansvar enligt 23 kap.

Som för förberedelse till bedrägeri eller grovt bedrägeri döms den som för att bedra försäkringsgivare eller annars med uppsåt att begå bedrägeri skadar sig eller någon annan till person eller egendom. Detsamma ska gälla, om någon med samma uppsåt försöker åstadkomma sådan skada. Har han eller hon innan skadan uppstått frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, ska han eller hon inte dömas till ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2023.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1371 av den 5 juli 2017 om bekämpande genom straffrättsliga bestämmelser av bedrägeri som riktar sig mot unionens finansiella intressen.

² Senaste lydelse 2021:322.

Efter remiss har yttrande över promemorian lämnats av Ekobrottsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Kommerskollegium, Konkurrensverket, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Malmö tingsrätt, Polismyndigheten, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige, Skatteverket, Statens jordbruksverk, Svea hovrätt, Umeå tingsrätt, Upphandlingsmyndigheten och Åklagarmyndigheten.

Länsstyrelsen i Stockholms län har avstått från att yttra sig.

Följande remissinstanser har inte kommit in med något yttrande. Företagarna, Institutet mot mutor, Lantbrukarnas riksförbund och Svenskt näringsliv.

Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs¹ att 9 kap. 11 § brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

11 §²

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri eller grovt häleri och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri eller grovt häleri döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För förberedelse till grovt fordringsbedrägeri döms också till ansvar enligt 23 kap.

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri eller grovt häleri och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri eller grovt häleri döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För förberedelse till grovt fordringsbedrägeri *och för försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk* döms *det* också till ansvar enligt 23 kap.

Som för förberedelse till bedrägeri eller grovt bedrägeri döms den som för att bedra försäkringsgivare eller annars med uppsåt att begå bedrägeri skadar sig eller någon annan till person eller egendom. Detsamma ska gälla, om någon med samma uppsåt försöker åstadkomma sådan skada. Har han eller hon innan skadan uppstått frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, ska han eller hon inte dömas till ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2023.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1371 av den 5 juli 2017 om bekämpande genom straffrättsliga bestämmelser av bedrägeri som riktar sig mot unionens finansiella intressen, i den ursprungliga lydelsen.

² Senaste lydelse 2021:322.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2022-12-22

Närvarande: F.d. justitierådet Martin Borgeke samt justitieråden Leif Gäverth och Eric M. Runesson

Försök till subventionsmissbruk

Enligt en lagrådsremiss den 8 december 2022 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Anna Olsson.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 februari 2023

Närvarande: statsrådet Busch, ordförande, och statsråden Billström, Svantesson, Ankarberg Johansson, Edholm, J Pehrson, Jonson, Strömmer, Forssmed, Forssell, Slottnér, M Persson, Wykman, Malmer Stenergard, Liljestränd, Brandberg, Bohlin, Carlson, Pourmokhtari

Föredragande: statsrådet Strömmer

Regeringen beslutar proposition Försök till subventionsmissbruk